

Bevrijdingsdag Marum 2010

Wandeltochten 12 & 23 km

**Uitgezet door N. van der Vaart,
met historische achtergrondinformatie door D. de Graaf**

Route 12 km

Marum - Trimunt – Marum

*Wees voorzichtig bij het oversteken van wegen, houd u aan de verkeersregels.
U loopt op eigen risico*

1. Start vanuit “de Kruisweg”, oversteken naar Tolhuisstraat, gaat over in Spoorstraat.
2. Spoorstraat volgen tot het eind, RA daarna LA Kerkpad volgen tot Noorderringweg.
3. Noorderringweg rechtdoor tot de kerk. Hier is het eerste oorlogsmonument. Er liggen hier 25 slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.
4. Vanuit het kerkhof RA, Noorderringweg vervolgen. Verlengde Wilpsterweg oversteken (**LET OP**) en het schelpenpad (Natuurpad) volgen. Na het viaduct is er het tweede oorlogsmonument; dit ter nagedachtenis aan de aanslag op de Drachtster tram.
5. Pad volgen tot aan het verharde fietspad, hier LA richting Drachten.
6. Na 25 meter RA over bruggetje, op splitsing links aanhouden.
7. Bospad blijven volgen.
8. Daarna RA (Leidijk)
9. Bij wit bord richting Drachten LA.
10. Bij de bocht fietspad volgen.
11. Postdijk oversteken, pad volgen (richting Drachten).
12. Het derde bospad LA bij geel/rode paaltje.
13. Bij picknickbank RA, in de bocht LA.
14. Bij de kruising rechtdoor, geel/rode paaltjes volgen.
15. LA verhard fietspad, RA verharde weg. **(op andere data als 5 mei 2010 bij punt 15 verharde weg LA en route vervolgen bij punt 19)**
16. LA in de bocht bij hondentrainingsveld. Naar de kantine Motorclub Marum (rust)
17. Na rust pad vervolgen door de bunkers, dit wordt aangegeven door linten. Vervolgens naar het derde monument voor de slachtoffers van de meistaking.
18. Naar de verharde weg. Hier gaat de 10 km RA, (de 23 km gaat LA)

19. Einde weg RA Postdijk (richting Marum 4,9 km).
20. Over viaduct weg vervolgen.
21. Einde Postdijk LA richting Marum.
22. Na zwarte paaltje nr 23 LA breed zandpad.
23. Bij twee ijzeren hekjes RA, over het 1^e bruggetje LA het Haarsterbos in.
24. Slingerend het pad steeds volgen.
25. Over het 2^e bruggetje; pas op veel obstakels!
26. Bocht naar rechts, links van u weilanden en de A7.
27. Einde eerste bos 3^e bruggetje, pad tussen prikkeldraad volgen. tweede bos.
28. Palenbruggetje 3^e bos, links aanhouden bos in.
29. Door twee klaphekjes, 4^e bos, pad steeds volgen.
30. Langs de zitbank naar de Verlengde Wilpsterweg.
31. Deze weg oversteken (**LET OP**) vervolgen (De Ackeren) en zijwegen negeren.
32. In de bocht RA fietspad volgen.
33. Einde fietspad LA . Zuiderbuuren gaat over in Randel.
34. Hoornweg links.
35. LA Marktstraat, na 50 meter RA Westerhoflaan.
36. Einde Westerhoflaan, weg oversteken Westerhoflaan gaat over in Sportlaan.
37. Rechtdoor, Sportlaan gaat over in Langestraat. Zijwegen negeren.
38. Aan het eind van Langestraat LA Schoolstraat.
39. RA Tolhuisstraat.
40. Ronde oversteken, finish bij “de Kruisweg” .

Route 23 km

Marum - Trimunt - Opende - Noordwijk - Marum

*Wees voorzichtig bij het oversteken van wegen, houd u aan de verkeersregels.
U loopt op eigen risico.*

1. Start vanuit "de Kruisweg", oversteken naar Tolhuisstraat, gaat over in Spoorstraat.
2. Spoorstraat volgen tot het eind, RA daarna LA Kerkpad volgen tot Noorderringweg.
3. Noorderringweg rechtdoor tot de kerk. Hier is het eerste oorlogsmonument. Er liggen hier 25 slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog.
4. Vanuit het kerkhof RA, Noorderringweg vervolgen. Verlengde Wilpsterweg oversteken (**LET OP**) en het schelpenpad (Natuurpad) volgen. Na het viaduct is er het tweede oorlogsmonument; dit ter nagedachtenis aan de aanslag op de Drachtster tram.
5. Pad volgen tot aan het verharde fietspad, hier LA richting Drachten.
6. Na 25 meter RA over bruggetje, op splitsing links aanhouden.
7. Bospad blijven volgen.
8. Daarna RA (Leidijk).
9. Bij wit bord richting Drachten LA.
10. Bij de bocht fietspad volgen.
11. Postdijk oversteken, pad volgen (richting Drachten).
12. Het derde bospad LA bij geel/rode paaltje.
13. Bij picknickbank RA, in de bocht LA.
14. Bij de kruising rechtdoor, geel/rode paaltjes volgen.
15. LA verhard fietspad (**op andere data dan 5 mei 2010 in bocht op verhard fietspad RA bospad (bij geel-rode paaltje) en route vervolgen bij punt 20**)
16. RA verharde weg; LA in de bocht bij hondentrainingsveld. Naar de kantine Motorclub Marum (rust).
17. Na rust pad vervolgen door de bunkers, dit wordt aangegeven door linten. Vervolgens naar het derde monument voor de slachtoffers van de meistaking.

18. Naar de verharde weg: (de 10 km gaat hier RA) de 23 km gaat LA na het witte bord Noordwijk RA.
19. In de bocht LA bospad (bij geel-rode paaltje).
20. Einde bospad LA langs heideveld (bij geel-rode paaltje).
21. Over bruggetje RA breed zandpad (Leidijk).
22. Bij verharde weg, Postdijk LA.
23. Bij Natuurpad RA.
24. LA voor verharde fietspad over bruggetje. Smal pad volgen, Jilt Dijkshede.
25. LA Kolonieweg na 110 meter RA Bosweg.
26. Zijwegen negeren tot Provincialeweg, hier RA fietspad volgen.
27. Bij kruising LA (Hoflaan.), **LET OP:** RUST na 25 meter bij Eben Haëzer.
28. Na rust RA, weg oversteken naar kerkhof (**LET OP**).
29. Op kerkhof 1^e pad Rechts, na lijkenhuisje LA. Aan het einde van het pad ziet u het vierde monument: Zeven graven van Australische vliegeniers en gedenkstenen voor negen Amerikaanse vliegeniers. De lichamen van de Amerikanen zijn overgebracht naar elders. De bommenwerpers waarin ze vlogen zijn in deze omgeving neergeschoten.
30. Na het monument het schelpenpad volgen naar de uitgang, LA daarna RA richting Kornhorn.
31. Na huisnr. 168 RA Broersma's reed in, einde reed LA.
32. RA fietspad richting Drachten (Leidijk).
33. Na kassen op asfaltweg LA, zijwegen negeren. (Heideweg gaat op splitsing over in Westerweg).
34. Het vijfde monument ziet u op het kerkhof van Noordwijk. Hier ligt een vliegenier uit de Tweede Wereldoorlog (C.H. Waigth, wireless operator).
35. Na kerkhof weg volgen tot aan "de Kruisweg" Marum.

Historische achtergrondinformatie bij de routes

Wandeltocht 12 en 23 km. Punt 3.

Het oorlogsmonument op het kerkhof van Marum.

Op het kerkhof liggen 25 slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog begraven. Naast de zestien van de executie op 3 mei 1944 in Trimunt (zie verder bij Trimunt) zijn de andere slachtoffers:

- Kornelis van der Meulen, adjunct-directeur melkfabriek, doodgeschoten bij een nachtelijke razzia, 43 jaar
- Tjitse de Vries, 50 jaar
- Geert Veninga, verzetsstrijder, 22 jaar
- Hepke van Dijk, tewerkgesteld in Duitsland, overleden in concentratiekamp Neuengamme, 21 jaar
- Jitse Veenstra, soldaat, gesneuveld bij Coevorden op 10 mei 1940, 21 jaar
- Andries Sikkinga, werd op 3 mei 1944 bij een samenscholing in het centrum van Marum doodgeschoten
- Johannes Bolhuis, 44 jaar
- Volkert Otter, 22 jaar
- Broer de Witte, 30 jaar

Oorlogsmonument bij de Romaanse Kerk

Wandeltocht 12 en 23 km. Punt 17 Trimunt.

Het keerpunt in de oorlog was toen de Duitse troepen de slag om Stalingrad verloren. Van de 350.000 soldaten waarover veldmaarschalk Von Paulus bevel voerde, keerden maar circa 5000 terug. Al vechtend trok het leger zich terug. De slagkracht van het Russische leger, gesteund door de Amerikanen, werd steeds sterker. Er ontstond een tekort aan militairen waardoor Hitler besloot alle mannen tussen 17 en 55 jaar in het leger op te roepen. Daardoor ontstond er een tekort aan arbeiders in Duitsland. De Duitsers besloten om alle Nederlandse militairen op te roepen om in krijgsgevangenschap te gaan. In krijgsgevangenschap konden ze tewerkgesteld worden in de Duitse oorlogsindustrie of bij boeren op het platteland om voor de productie van voedsel te zorgen.

Was er voor dat tijdstip relatief nog weinig verzet, door het oproepen van de militairen veranderde de situatie. Er kwam verzet wat zich uitte in stakingen en sabotage. Fabrieken en winkels sloten de deuren, de boeren lieten de melk weglopen, de bevolking protesteerde massaal. De opstand is de geschiedenis ingegaan als de meistaking van 1943. Om de rust te herstellen en de opstand te onderdrukken, kondigde het Duitse opperbevel in Nederland het standgerecht af. Dat betekende dat op iedere samenscholing zonder waarschuwing geschoten zou worden. De SD, Sicherheits Dienst, was verantwoordelijk voor rust en orde. In Noord Nederland was dit politie-majoor Johann Mechels die zijn kantoor in het Scholtenshuis aan de Grote Markt in Groningen had. De soldaten onder zijn leiding waren Volks-Duitse Oekraïners van het regiment TODT; fanatieke, gevaarlijke soldaten die bekend stonden om hun uitzonderlijke wreedheid.

Op Trimunt was de radarpost Löwe als onderdeel van een lijn van radarposten van Denemarken tot Zwitserland gebouwd. Met behulp van deze radarposten konden geallieerde vliegtuigen die bombardementen in Duitsland zouden gaan uitvoeren in een vroeg stadium opgespoord worden. Bij nadering werden Duitse jagers de lucht ingestuurd, bijvoorbeeld vanaf het vliegveld in Leeuwarden.

Op Trimunt was een grote groep militairen onder leiding van de commandant Oberleutnant Berndt. Dit waren geen echte vechtjassen, ze hadden meer een technische taak. Op 3 mei 1943 was er een aantal afzonderlijke gebeurtenissen die op die dag samen kwamen en leidden tot het vreselijke drama op Trimunt.

Monument bij Trimunt

De bouw van de bunkers bij de radarpost was niet helemaal afgelopen. De materialen werden door een bodedienst in Frieschepalen afgeleverd. Maar die morgen kwamen de bestelde materialen niet aan. Een groep Duitse militairen van het kamp op Trimunt gingen over de Haasterweg naar Frieschepalen om poolshoogte te nemen. Op de Haasterweg lag een boomstam over de weg; deze werd aan de kant geschoven zodat ze hun weg konden vervolgen. In Frieschepalen bleek dat de rubberen autobanden van de bode gestolen waren. Toen de militairen over de Haar naar het kamp terug gingen, was de weg weer versperd door een boomstam. Deze boomstam werd ook nu door de Duitse soldaten verwijderd.

Voor de boerderij van Euwe de Jong stond een groepje mannen te kijken. De soldaten arresteerden een aantal, de rest vloog de boerderij

binnen. Een aantal soldaten bewaakten met gericht geweer de gearresteerde mannen. De rest van de Duitse soldaten drongen de boerderij van De Jong binnen en arresteerde de naar binnen gevluchte mannen. Toen de Duitsers alle mannen gearresteerd hadden, trokken ze met de gearresteerde mannen, waaronder de dertienjarige jongen Steven van der Wier, verder.

Een eind verder, bij de boerderij van Hartholt werd opnieuw een aantal mannen, waaronder boer Hartholt, zijn drie zonen en een schoonzoon gearresteerd. De Duitsers kwamen met de zestien gearresteerde mannen op Trimunt aan waar ze ingesloten werden. Commandant Berndt zat met de gevangenen in de maag, hij stuurde ze liever weer weg. Mechels was op dat moment in de omgeving van Marum omdat er geruchten waren dat er geen melk bij de melkfabriek werd afgeleverd en dat er een melkwagen in het Bolmeer geduwd was. Toen Mechels Marum vanuit Nuis binnenreedt stond een aantal mensen op de weg met elkaar te praten. Toen ze de Duitse colonne zagen aankomen, gingen ze er vandoor. Andries Sikkinga was niet zo snel, hij werd onder vuur genomen en gedood. Tegen de middag arriveerde Mechels bij het kamp in Trimunt, misschien wilde hij daar wat eten.

Close-up van het monument bij Trimunt

De zestien mannen zaten nog gevangen. Mechels hoorde het verhaal van de sabotage, de samenscholingen en de gevangenneming aan. Hij besloot te laten zien wie de baas was en hoe er met saboteurs afgerekend werd. Hij gaf bevel de zestien onmiddellijk te executeren; dit werd uitgevoerd op de plaats waar nu het monument is. Waarschijnlijk zijn ze in groepjes van vier om het leven gebracht. De dertienjarige Steven van der Wier probeerde te ontkomen maar werd op de vlucht neergeschoten.

Na de executie werden de lichamen in een overvalauto geladen en in de richting van Groningen afgevoerd. De families van de geëxecuteerden zijn lange tijd in onzekerheid geweest waar hun dierbaren heen waren gebracht. Later werden de namen van de slachtoffers bekend gemaakt. Waar ze begraven waren werd door de Duitsers geheim gehouden. Na intensief speurwerk bleek pas in december 1945 dat de geëxecuteerden in Appelbergen, een moerassig gebied bij Haren, waren begraven. Aan de hand van persoonlijke bezittingen konden de stoffelijk overschotten geïdentificeerd worden.

De slachtoffers van deze zinloze moordpartij zijn op het Marumer kerkhof begraven. De zestien slachtoffers:

- Andries Hartholt, 63 jaar
- Dirk Hartholt, 27 jaar
- Albert Hartholt, 25 jaar
- Hendrik Hartholt, 18 jaar
- Berend Assies, 29 jaar
- Uitze van der Wier, 25 jaar
- Jelle van der Wier, 22 jaar
- Steven van der Wier, 13 jaar
- Euwe de Jong, 41 jaar
- Gerrit van der Vaart, 20 jaar
- Johannes Glas, 24 jaar
- Karst Doornbosch, 23 jaar
- Friedrich Ludwig van der Riet, 27 jaar
- Sibbele de Wal, 34 jaar
- Geert Jans Diertens, 19 jaar

Pas in 1949 werd Johann Mechels gearresteerd. Waarom zijn arrestatie zo lang heeft geduurd is onbekend. Hij werd in eerste instantie tot 20 jaar gevangenschap veroordeeld. Later werd dit omgezet in 14 jaar, een uitzonderlijke lage straf voor een man die zoveel doden op zijn naam had staan. Hij toonde tijdens het proces geen berouw; maar toen de rechter vroeg waarom het jongetje van dertien doodgeschoten moest worden, barstte hij in tranen uit. Wroeging? Schaamte? Na zeven jaar gevangenschap werd hij uit de gevangenis ontslagen. Een gevangenisstraf van zeven jaar tegenover de dood van zestien gewone burgers; het staat in geen enkele verhouding tot wat hen en hun nabestaanden is aangedaan.

Wandeltocht 12 en 23 km. Punt 4.

Het monument op de voormalige trambaan.

De inwoners van Marum-West schrokken op 8 december 1944 op, toen bij de halte van Marum, vlakbij het café Marktzicht, vijf geboeide mannen, zwaar onder schot gehouden door Duitse soldaten en onder leiding van de SS-majoor Johan Mechels uit de tram stapten. De Marumers kenden de SS'er Mechels van de executie van zestien personen in mei 1943. Zij hadden direct door dat er een verschrikkelijk drama zou plaats vinden.

De vijf mannen moesten in marstempo de trambaan oplopen tot het punt waar twee weken daarvoor een aanslag op de Drachtster tram had plaatsgevonden. Toen de vijf mannen de plaats hadden bereikt werden ze op een rij gezet en door het executiepeloton zonder pardon doodgeschoten.

Monument op de voormalige trambaan

Twee weken voor die noodlottige 8 december, op 23 november, was er een geladen vrachtram uit de richting Drachten komen rijden. Omdat veel machinisten van de tram, de NTM, waren ondergedoken of in de Arbeitseinsatz aan het werk waren, had de goederentram een Duitse machinist en trampersoneel.

Ter hoogte van de gedenksteen waren van een stel rails de koppingsplaten losgeschroefd en zodanig verschoven dat er een grote kans was dat de tram zou ontsporen als hij over de losgekoppelde rails zou rijden. De sabotage slaagde, de tram ontspoorde. Alleen de machinist raakte licht gewond, verder was er wat schade aan het materieel.

Twee weken later wilde Mechels, zoals in veel gevallen daarvoor, een daad stellen om verdere aanslagen te voorkomen. Mechels reageerde keihard, zonder pardon en zonder onderscheid des persoons. Uit het Huis van Bewaring haalde hij vijf willekeurige gevangenen die voor de aanslag moesten boeten.

De vijf geëxecuteerden waren:

- Ruurt Geert Torenbeek, 30 jaar, schoenmaker in Groningen.
- Jan Gerardus Jentzema, 26 jaar, marechaussee in Groningen.
- Jelle Hempenius, 43 jaar, boer in Bakkeveen.
- Albert van de Grijsparde, 26 jaar, drukker in Groningen.
- Bernardus ter Horst, 58 jaar, marechaussee in Groningen.

Bij wandeltocht 23 km. Punt 29.

De oorlogsgraven op het kerkhof van Opende.

Tijdens vooral de laatste drie oorlogsjaren zijn er hevige bombardementen op Duitse industrieën en steden uitgevoerd. Er zijn tienduizenden vluchten over Nederland gegaan. Grote groepen vliegtuigen vertrokken van verschillende steden uit het oosten van Engeland met bestemming Duitsland. Over Noord-Nederland lag de route naar steden in Noord Duitsland. 's Avonds begon in de verte het gebrom van honderden toestellen, in de vroege morgen kwamen ze weer terug. De vliegtuigen vlogen op grote hoogte om zo weinig mogelijk hinder van Duits afweergeschut te hebben. Een groot gevaar voor de vliegeniers waren de Duitse jachtvliegtuigen die probeerden zo veel mogelijk geallieerde toestellen neer te halen. Het afweergeschut en de jachtvliegtuigen werden gealarmeerd door radarposten die vanaf Denemarken tot Zwitserland door de Duitsers waren opgesteld. Een van deze radarposten was Löwe op Trimunt.

Amerikaanse oorlogsgraven.

In maart 1943 begon de slag om het Ruhrgebied. Daarvoor was het moeilijk dit industriegebied te bombarderen; er was altijd veel rook door de duizenden schoorstenen van de oorlogsindustrie. De navigatiesystemen lieten het dan vaak afweten. Na de invoering van een elektronisch verkeersleidingsysteem kon er gericht op het Ruhrgebied gevlogen worden; de walm boven het industriegebied was geen beletsel meer. De slag duurde vijf maanden; niet alleen het Ruhrgebied was doelwit. Vele steden hadden zware bombardementen te verduren. Het was een grote overwinning.

Direct daarop volgend was de slag om Hamburg, een industrie- en havenstad die voor de Duitsers erg belangrijk was. Er werden in drie

nachten 3095 bommenwerpers, hoofdzakelijk Engels, naar Hamburg gestuurd. Hamburg werd nagenoeg in de as gelegd. Onderdeel hiervan was de aanval op een aantal industriesteden in Noord Duitsland.

Op 28 juli 1943 had een Amerikaanse Boeing B17F, de 'Sky Queen', een zwaar bewapend vliegtuig, een zogenaamd vliegend fort, bombardementen uitgevoerd op de industrie bij Kassel. Doordat er veel Duitse jagers actief waren, kon Kassel alleen met zware verliezen gehaald worden. Er werd zonder dat de bommen waren afgeworpen, gekeerd om naar Engeland terug te vliegen.

Aan boord waren elf Amerikanen: 1ste Lt. W. Dietel Jr., 2de Lt. J.E. Riddel, 2de Lt. H.W. Funk Jr., 2de Lt. C.W. Davis, 2de Lt. K.C. Dutton, Sgt. L. Dunmeijer, Sgt. J.L. Mason, Sgt. E. Amory, Sgt. W.D. Martin, H.L. Adams en Penotti.

Oorlogsgraven bij de kerk van Opende

Boven Marum werd de bommenwerper aangevallen door twee Duitse jagers. Het aangeschoten vliegtuig heeft nog even rondgecirkeld om een landingsterrein te vinden en om hun bommen uit te werpen. Het

toestel kwam net ten oosten van de Friese Weg, de grens tussen Groningen en Friesland, bij de Kaleweg aan de grond. Het is hierbij in tweeën gebroken, het staartstuk is in Groningen blijven liggen, het voorstuk is in Friesland tot staan gekomen.

Adams en Penotti hadden het toestel met een parachute kunnen verlaten. Beiden kwamen in de Peebos neer. Penotti landde in een perenboom; Adams landde op de grond en kwam aan de deur van de dichtstbijzijnde woning, bij mevr. Van der Laan. Hij kon moeilijk lopen en had veel pijn omdat zijn enkel gebroken was.

Binnen een paar minuten waren er Duitse soldaten om de vliegeniers op te halen. Adams en Penotti zijn in krijgsgevangenschap gegaan, zij hebben de oorlog overleefd. Adams en zijn vrouw zijn in 1985 naar Opende teruggekeerd om de gedenksteen ter nagedachtenis aan hun gesneuvelde kameraden te onthullen.

De andere Amerikanen zijn bij de crash om het leven gekomen.

De Amerikaanse vliegeniers zijn in Opende begraven, na de oorlog zijn ze eerst herbegraven in Margraten. Later zijn ze naar Amerika overgebracht, een aantal zijn op nationale begraafplaats Arlington in Washington. Anderen zijn in hun woonplaats begraven.

Australische oorlogsgraven.

Ook de Australische luchtmacht voerde vanuit Engeland bombardementsvluchten boven Duitsland uit.

Op 15 februari 1944 kwam een Halifax 3 van de Royal Australian Airforce, 466ste squadron, terug van een bombardement op Berlijn. In Berlijn hadden ze hun taak uitgevoerd, ze hadden geen bommen meer aan boord.

De bemanning bestond uit acht Australiërs en een Engelsman.

Boven Holwierde-Groningen werd de bommenwerper door een Duitse jager aangevallen en neergehaald.

Het vliegtuig raakte bij de Opendeweg, in een weiland tegenover de huidige camping 'De Watermolen', de grond. Het schoot in volle vaart in een boomwal. Het vliegtuig explodeerde in een enorme vuurzee. Alle inzittenden kwamen hierbij om het leven.

De omgekomen vliegeniers waren:

- Flight sergeant T.F. Eastcott, 19 jaar, staartschutter
- Flight captain J.D. Wormald, 25 jaar, captain
- Flight navigator F.K. Williams, 25 jaar, navigator
- Flight sergeant J.T. Danwood, boordwerktuigkundige
- Flight sergeant R.J. Newell, 21 jaar, rugkoepelschutter
- Flight sergeant H.C.L. Thomas, 22 jaar, radiotelegrafist
- Flight sergeant C. Sheldon, 22 jaar, bommenrichter.

De omgekomen vliegeniers liggen nog op de begraafplaats.

Oorlogsgraven bij de kerk van Opende

Wandeltocht 23 km. Punt 35.

Het oorlogsgraf in Noordwijk.

Op zondag 20 februari 1944 wierp de Engelse Royal Air Force 2300 ton bommen op Leipzig af. Men had het vooral gemunt op het restant van de Leuna Werke waar synthetische benzine werd gemaakt. Het was de grootste chemische fabriek van Duitsland waar 23.000 arbeiders werkten.

Pas in dat jaar was het mogelijk om met bommenwerpers zo diep Duitsland binnen te dringen, de tegenstand van Duitse jagers was verminderd, de verkeersgeleidings- en bomgeleidingssystemen waren verbeterd. De Lancaster van het 101ste Squadron had zijn taak gedaan en was op weg naar de thuisbasis in Lincoln, Engeland. Er waren acht personen aan boord. Normaal gesproken waren het er zeven. Er was echter een 'special' toegevoegd die alleen tot taak had de gesprekken tussen het Duitse afweergeschut, de jagers en het grondstation te storen en met foute informatie Duitse jagers een verkeerde koers te desoriënteren. Daartoe sprak deze 'special' vloeiend Duits.

Het personeel bestond uit:

- 2de Lt. J. Laurens, pilot officer, 26 jaar, uit Kaapstad, Zuid-Afrika
- Sgt. L. Burton, navigator, 22 jaar, Engeland
- Sgt. R. Aitkin, bommenrichter, invaller voor de zieke Sgt. J. Marchand uit Frans-Canada
- Sgt. W.A.G. Kibble, boordwerktuigkundige, Engeland
- 2de Lt. C.H. Waight, radiotelegrafist, Belize, 32 jaar
- Sgt. W.F.D. Bolt, rugkoepelschutter, Engels, 22 jaar
- Sgt. A.E. Royston, staartschutter, Engels,
- Sgt. J.A. Davies, Special, Wales

Het weer was slecht, veel wind, slecht zicht met een laaghangende bewolking. Bij Oldenburg werden ze beschoten door een Duitse jager. Plotseling hoorden ze een luid knetterend geluid. Ze dachten dat de buitenste bakboordmotor in brand was geschoten. Het in de motor aanwezige blussysteem werd in werking gesteld en de motor werd stilgezet. Even later bleek dat de benzinetank in de linkervleugel in brand stond. Toen wisten ze dat ze Engeland niet meer zouden halen.

Ze verlegden hun koers pal west met de bedoeling om een noodlanding op de Noordzee te maken en zich met de reddingsboot te kunnen redden.

Na een tijdje kwam een lange vuursliert uit de vleugel, piloot-officier Laurens gaf opdracht met de parachutes het vliegtuig te verlaten. Hij zelf bleef aan de stuurknuppel om de machine rustig te houden zodat iedereen gemakkelijker kon springen. Waight stond achteraan, hij had zijn harnas waaraan de parachute vastgehaakt moest worden niet aan. Op dat moment knapte de linkervleugel af, het vliegtuig ging in een gierende spiraal naar beneden. Royston, Bolt en Davies konden het vliegtuig verlaten. Burton kreeg een klap van een rondslingerend voorwerp en raakte buiten westen. Hij kwam weer bij toen hij buiten het toestel in de koude lucht rondtolde. Hij landde bij Tolbert en klopte bij een huis op een deur. Hij werd binnengelaten; even later meldde zich ook Kibble bij het huis. Ook Davies, Royston en Aitken overleefden de ramp. Royston had pech, hij kwam bij Duits gezinden terecht en werd aan de Duitsers overgedragen.

Drie overleefden de crash niet: Laurens, Bolt en Waight. Het vliegtuig kwam bij Tolbert, bij het huis van Van der Donk, aan de grond. In het wrak vond men de lichamen van Laurens en Bolt. Zij werden op het kerkhof van Tolbert begraven. Waight kwam bij Noordwijk, de Beldam, neer. Hij lag in een weiland met een uitgespreide parachute naast zich. Wat er is gebeurd is, is nooit bekend geworden. Waight ligt op het kerkhof van Noordwijk begraven.

Oorlogsgraf in Noordwijk

Deze wandeltocht is een initiatief van de Stichting
Oranjecomité en Bevrijdingsfeesten Marum,
en werd mede mogelijk gemaakt door:

Primera Marum

WWW.HUMMELAGF.NL
VOOR ALLES WAT ECHT VERS MOET ZIJN

Hummel AGF Marum

Wandeltochten: N. van der Vaart
Historische informatie: D. de Graaf
Foto's: J.W. Hesselink
Vormgeving: M. van Zutphen

© copyright Oranjecomité Marum